

Pædagogisk læreplan for Ravsted Børneunivers Krudtuglen 2024

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Om skabelonen

Denne skabelon henvender sig til jer, som er ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Formålet med skabelonen er at inspirere og understøtte udarbejdelsen af jeres lokale pædagogiske læreplan.

Den grundlæggende ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven med tilhørende bekendtgørelse, der er omsat i Børne- og Socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold, 2018](#). Det er hensigten, at I skal bruge publikationen, når I arbejder med skabelonen.

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen jeres overvejelser vedrørende den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvor legen er grundlæggende, og børneperspektivet er tydeligt. Jeres konkrete læreplan giver jer en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til jeres børnegruppe.

Inden for de krav, der følger af dagtilbudsloven, er det op til jer at beslutte, hvordan I konkret vil arbejde med den pædagogiske læreplan. Jeres læreplan skal være et dynamisk og meningsfuldt dokument, som peger fremad, og som I kan bruge aktivt i den løbende udvikling af den pædagogiske kvalitet og jeres pædagogiske praksis.

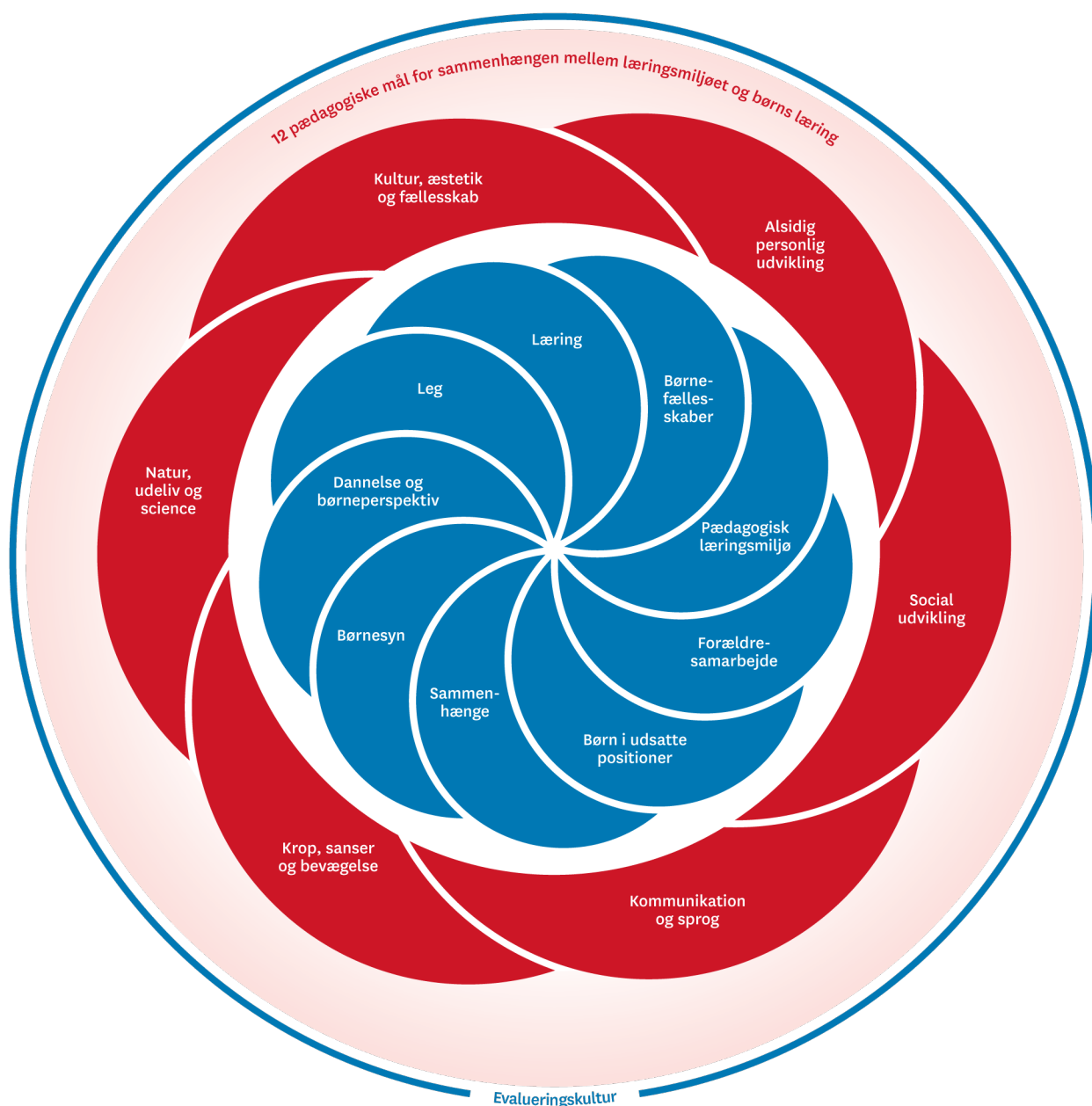
[Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#)

Brug af skabelonen

Når I udfylder skabelonen, skal I klikke på *skrivefeltet*. I kan fremhæve tekster og indsætte billeder.

I kan slette denne side ved at markere teksten og billedet og trykke *delete*. I kan også slette den sidste side, hvis I ønsker det.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Krudtuglen er et dejligt sted fuld af liv, med børn der leger og lærer. Vi har ca. 27 børn.

Vi har udsigt til mark og skov som benyttes dagligt, når de forskellige børnegrupper på skift tager ud for at udforske naturen.

Krudtuglen er opdelt i mindre læringsgrupper om formiddagen. Hver af grupperne har tilknyttet faste voksne, da vi derved sikre en tæt relation mellem barn og voksen samt opnår at skabe et roligt læringsmiljø. Det giver pædagogerne muligheden for, at have en større indsigt i barnets trivsel og udvikling. Vi ser på hvad de kan nu og hvad de er i gang med at lære.

De små læringsgrupper er med til at tydeliggøre, hvor vi kan hjælpe og støtte netop barnet og, hvor vi kan arbejde med at udvikle kvaliteten i de små læringsmiljøer, der skabes hele dagen. De små læringsmiljøer er med til at sikre læring hele dagen.

Vi arbejder målrettet med pædagogik, leg og læring så vi sikrer et ensartet tilbud til alle børn. Målet er at skabe en sammenhæng mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring. Vi er optaget af at skabe lige muligheder for leg og læring.

Vi arbejder hver dag med at skabe læringsmiljøer der er sjove og spændende, så børnene har lyst til at være deltagende og lære noget.

Vi arbejder med bevidstheden om at alle børn er naturligt nysgerrige og de lærer gennem positive relationer til os og børnefællesskabet.

Vi er optaget af at understøtte barnets spor, med blik på, at børn godt selv kan være med til at skabe et læringsmiljø.

I Krudtuglen er vi optaget af, hvordan vi udvikler børnene ud fra nærmeste udviklingszone.

Vi er optaget af mantraet "den der handler får kompetencen", så hvordan støtter vi børnene i, deres deltagelsesmuligheder og deltagerbetingelser i læreprocesserne?

De voksne strukturerer sig, så de kan matche børnenes behov og kan være nærværende med børnene.

Pædagogisk grundlag

Børnesyn

I Krudtuglen opfatter vi det enkelte barn som unikt med egne følelser, holdninger og drømme for fremtiden.

Det betyder, at det enkelte barn skal involveres og have indflydelse på egen situation.

Det er væsentligt at vide, at kun i relationer med andre og i tilknytning til andre kan barnet vokse og lære.

Forældrene er de vigtigste voksne for barnet og har derfor hovedansvaret for barnets liv, udvikling og opvækst. Forældrene er inddraget i et reelt og ligeværdigt samarbejde med institutionen byggede på tillid, forståelse og respekt.

Dannelse og børneperspektiv/Leg/læring

Vi skal tage afsæt i vores viden om forskellige måder at lære på. Barnet er i læring hele dagen. På legepladsen, garderoben, toilettet, stuen og på turen ud af huset.

Barnet lærer bedst, når det oplever, at det kan - læring bør derfor vægte det enkelte barns præmisser.

Læringsmiljøet indarbejdes i alle dagligdags rutiner og almindelige aktiviteter. Dvs., at vi ser på læringsmiljøet både i hverdagsrutinerne, legen, udenfor på legepladsen, og i projekterne og aktiviteterne.

Det skal tilstræbes, at alle sanser og kompetencer involveres ved enhver aktivitet og i alle læringsmiljøer. Det betyder, at alle børn skal involveres aktivt såvel i det daglige liv i børnehaven som i de aktiviteter der arrangeres.

Legens elementer som motivation, nysgerrighed, afprøvning, fordybelse, koncentration, fantasi og forestillingsevne er vigtige elementer i læreprocesserne i læringsmiljøet.

Den voksnes opgave er at skabe et frugtbart og udviklende miljø præget af omsorg og tryghed, hvor der kommunikeres anerkendende og ligeværdigt med barnet – og hvor der tages afsæt i det enkelte barns ressourcer.

Vi skal have indsigt i børnenes perspektiv, hvor de pædagogiske læreprocesser respekterer individuelle vilkår og muligheder.

De ansvarlige voksne reflekterer jævnligt over barnets læringsmiljø både i forhold til barnet, men også egen rolle i samværet med barnet.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Vi ser grundelementerne i de styrkede læreplaner som vores faglige viden og positionering, set ud fra det enkelte barn og børnegruppens behov.

I Krudtuglen er barnesyntet defineret som, at det at være barn har en værdi i sig selv. Dette gør vi ved at understøtte det enkelte barns læreproces med udgangspunkt i det, barnet allerede kan. Vi understøtter dette ved at følge barnets spor og vi møder barnet positivt, når det inviterer os eller andre børn ind i dialogen, relationen eller legen. Det er med til at barnet føler sig værdsat.

Vi tilbyder forskellige læringsrum og nogle gange går vi foran barnet i legen/ aktiviteten når vi tilbyder vokseninitieret leg/ læring. Det er der, vi sætter en ramme for legen samtidig med at vi er aktive medspillere for at vise vejen med vores faglig viden om, hvad barnet eller børnegruppen har brug for, at lære i disse lege/ aktiviteter.

Andre gange går ved siden af barnet som f.eks. når vi skal kunne understøtte en ny kompetence som barnet er ved at lære, eller vi gerne vil støtte barnet i en ny tillært kompetence.

Vi lytter til børnene og tager dem alvorligt og spørger dem hvordan de forskellige aktiviteter eller lege er, har været. Vi reflekterer ud fra børnenes tilbagemeldinger og arbejder med udviklingen fra refleksion på aktiviteten og bruger den til selvrefleksion. Sådan finder vi ud af, hvad kan vi gøre bedre til næste gang.

Det brede læringsbegreb stiller hele tiden vores faglighed i spil, og derfor tilbyder vi forskellige læringsrum. Vi arbejder ud fra en viden om, at børn godt selv kan være med til at skabe et læringsmiljø når vi er nysgerrige på det enkelte barns initiativer og vi værdsætter barnets intentioner.

Børnefællesskabet er en ressource som tilbyder rigtig mange forskellige kompetencer og det er vigtigt, at vi hjælper børnene med at spille deres egne kompetencer ind. Alle børn har noget godt at tilbyde, som andre børn kan lære noget af. Nogle børn skal bare have mere støtte end andre i

en given kontekst. Vi er optaget af at børnene lærer at se, lytte og forstå hinandens forskelligheder

---

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Det er et krav, at det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet skal være til stede hele dagen.

Det betyder, at det pædagogiske læringsmiljø i forbindelse med både børnenes leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter og daglige rutiner som fx toiletbesøg, frokost, oprydning, når børnene tager tøjet på og af i garderoben mv., skal give børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det indebærer, at børnenes læring ikke er afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter om formiddagen, men finder sted gennem hele dagen.

Når det pædagogiske personale skal etablere pædagogiske læringsmiljøer, indebærer dette også, at personalet skal gøre sig pædagogisk-didaktiske overvejelser om et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter børnegruppens kropslige, sociale, emotionelle og kognitive læring og udvikling.

Det pædagogiske læringsmiljø skal altid tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet og børnegruppens sammensætning.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Et godt samarbejde mellem forældre og institution er vigtigt for barnets trivsel og udvikling. Det er derfor vigtigt med gensidig dialog. Det første møde er vigtigt – vi har særligt fokus på for besøg. Egne dagplejebørn kommer på besøg flere gange inden opstart i børnehavegruppe. Ligesom den primære pædagog afholder overgangsmøde hos dagplejeren inden opstart i børnehaven. Ved mødet aftales indkøringsforløbet og andre praktiske ting der er vigtige for en god start. Desuden besøges dagplejen som udgangspunkt børnehaven hver fredag hvor der dannes relationer mellem dagpleje- og børnehavebørn, samt mellem dagplejebørn og de voksne i Krudtuglen.

Igennem barnets børnehaveliv afholder vi faste forældresamtaler samt et forældremøde årligt. Desuden afholder vi individuelle samtaler ved pædagogisk behov. Dette kan både komme på forældrenes initiativ eller fra personalets.

I den daglige dialog mellem forældre og pædagoger orienterer institutionen løbene igennem ugeplaner og dokumentation, hvordan læringsmiljøerne understøttes og praktisk afvikles.

Ved ture ud af huset involverer vi også gerne forældrene. Dette kan f.eks. være til besøg på musikskolen, biblioteket samt dyrskue.

Desuden afholder vi forskellige arrangementer igennem året hvor hele familien deltager.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi definerer børn i udsatte positioner, som enten børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eller børn der periodevis er sårbare fordi de forbigående belastes af et for dem alvorligt problem i deres familie eller nære miljø. Eller børn der er truede fordi de er belastede af vedvarende problemer i deres familie eller nære miljø.

I Krudtuglen vil vi igennem anerkendelse og fokus på det gode i barnets liv, skabe rammer der tilgodeser det enkelte barn i en udsat position.

- I Krudtuglen er det værdifuldt, at alle børn føler sig trygge
- I Krudtuglen er det værdifuldt, at der er plads til børn med forskelligheder
- At leg på stuen er med voksents opsyn og vi kan guide parallelt
- At vi snakker om- og øver sociale spilleregler i rundkreds og i daglige gøremål/aktivitet.

I forbindelse med børn i udsatte positioner vægter vi det tværfaglige samarbejde meget højt. Der gør vi brug af PPR (Kommunens Pædagogisk-Psykologisk rådgivning) samt kommunes specialpædagogisk team.

Desuden har Aabenraa kommune i den forgangne 2-års periode haft fokus på "Børn i udsatte positioner" hvor der stadigt er konference og vidensdeling på området. Dette bruger vi også til at reflektere over vores egen praksis.

Sammenhæng til børnehaveklassen

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Hvert år i slutningen af august, rykker de ældste børn i Krudtuglen, kaldet Biller i en gruppe for sig selv. Billederne har fået deres eget lokale på skolen kaldet Billebo, hvilket gør at de allerede året inden de skal i skole, får deres daglige gang på skolen. Børnene ser meget frem til at blive Biller, da det giver lidt mere frihed under ansvar. Her bliver læringsmiljøet tilrettelagt, så der gives masser af plads til udvikling. Der arbejdes med at styrke børnenes sociale kompetencer, mod, nysgerrighed og selvhjulpethed. Børnene støttes og guides i at deltage i voksen initierede aktiviteter og kravsituationer, at vente på tur og udsætte egne behov, samt at være en god kammerat. Personalet arbejder med et læringsmiljø, hvor der er særligt fokus på at styrke

børnenes forudsætninger for at kunne mestre en positiv overgang til skolen. Dette gøres f.eks. ved, når børnehaven er med til morgensang er det Billederne, der siger godmorgen, fortæller hvad der skal synges samt er ordstyrere ift. beskeder. Fra uge 8 begynder der hver 14 dag et samarbejde med børnehaveklassen, hvor også de nye børn bliver inviteret med.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi benytter i høj grad det omkringliggende lokalsamfund. De fysiske faciliteter såsom legepladser, markveje samt skov bliver jævnligt brugt af de forskellige grupper. Ved forskellige temaer besøges f.eks. den lokale brandstation eller en Bondegård i nærområdet. Desuden bruger vi den lokale købmand, hvor børnene kommer med op at handle, til når vi f.eks. bager. Vi har også etableret et godt samarbejde med den nærliggende Kindergarten. Af kulturtilbud i nærområdet benyttes den lokale kirke til rundvisning samt juleafslutning. Desuden bliver lokalbefolkningen nogle gange inviteret til at deltage i arrangementer eller til at fortælle for børnene.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

For at optimere børnenes læringsmiljøer, har vi lavet mindre rum i rummet samt bruger støjned-sættende måtter for at mindske støjniveauet. Vi har desuden en del mindre rum, som bruges til ud-klædning, Lego, køkken, biler samt et pudrum. Her elsker børnene at lege i mindre selvvalgte grupper. Det er vigtigt for os, at børnehaven er æstetisk indrettet – så børnene bliver inspireret til at lege med tingene.

Vi har en mobil institution – hvor inventaret bliver indrettet efter den enkelte børnegruppe.

Vi lærer børnene om god hygiejne og vigtigheden af at vaske hænder efter toiletbesøg samt før vi spiser. Vi har indført klude som børnene tørrer hænderne i en enkelt gang hvorefter de kommer til vask. På denne måde er børnene selvhjulpne ved håndvask og vi har erfaret at det har nedsat sy-gefraværet hos børnene.

Vi går hver dag på legepladsen efter middagsmad, hvor børnene har masser af muligheder for fy-sisk udfoldelse. Her vælger børnene også ofte at lege med børn fra de andre stuer.

Desuden prioriterer vi også at alle børn får frisk luft hver dag. Når børnene er ude lufter vi grundigt ud for at sikre os et godt indeklima. Så vidt det er muligt spiser vi vores eftermiddagsmad ude.

For de børn der har brug for et hvil midt på dagen er det mulighede for det når vi har spist mid-dagsmad. Der er der dejlig ro for dem, medens de andre er ude. Når børnene vågner kommer de også ud.

I Krudtuglen bestræber vi os på at have en anderkendende kommunikation mellem børn og voksne, samt børnene imellem. Ved evt. konflikter lytter vi til begge parter og anderkender deres følelser. Vi lærer børnene om forskelligheder og snakker om at nogle børn kommer fra andre kultu-rer og snakker andre sprog, men i børnehaven er vi alle ligeværdige og respekterer hinandens for-skelligheder.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

I Krudtuglen mener vi, at børn opnår den bedste alsidige personlige udvikling i trygge rammer, som over tid indbyder barnet til at se verden fra forskellige positioner. Barnet skal opleve sig som en del af både et stort fællesskab, samt mindre fællesskab og selvfølgelig skal barnet også opleve at kunne mærke sig selv og sin selvfølelse i fællesskaberne.

Vi arbejder med børnene i mindre grupper. Det kan være aldersopdelte, eller på tværs af alder. Det kan være drenge eller pige grupper eller blandet. Vi oplever, at børnene viser mere gåpåmod når de er i mindre og trygge grupper. De viser engagement og aktiv deltagelse i legen, og vi oplever legen, som barnets måde at bearbejde verden. Det er igennem legen at børnene udvikler de kompetencer, som på sigt gør den livsduelige.

Vi mener, at den børneinitierede leg, er med til at bearbejde børnenes her og nu oplevelse af verden, og de følelser der følger med, hvorfor vi netop værner om denne form for leg. Det kan være rollelege eller en fantasileg i sandkassen.

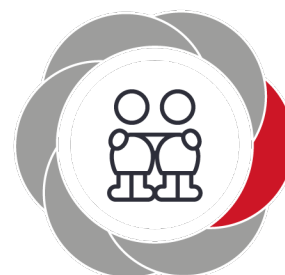
Vi arbejder selvfølgelig også i andre situationer mere rammestyret, og det kan f.eks. være et madprojekt, en emneuge eller en voksenstyret fælles leg, fodbold, gemmeleg eller et projekt med frosen vand. Disse lege rummer tit det store fællesskab, og kommer til at virke som inspirator i de små og mere børnestyrede fællesskaber.

Når vi har børnene i vores varetægt i mange timer hver dag, så er det vigtigste udgangspunkt for den alsidige personlige udvikling, at børnene oplever at få den omsorg de grundlæggende har brug for. Vi arbejder på at alle børn oplever det nærvær og får den omsorg, som gør den videre udvikling mulig.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Gennem sociale fællesskaber udvikles relationer, de sociale handlemuligheder samt empati.

Vores pædagogiske mål for social udvikling er:

At alle børn trives

At alle børn lærer at være tolerante og være i stand til at skabe konstruktiv kontakt til børn og voksne.

At alle børn føler sig som en del af et eller flere børnefællesskaber i løbet af en dag.

Dette understøtter personalet ved:

At skabe læringsmiljøer hvor børnene har muligheder for at indgå i relationer med hinanden.

At støtte de børn der har svært ved at komme med i eller blive i en leg.

At tilrettelægge læringsmiljøer med udgangspunkt i et barnesyn, der betragter forskellighed som en ressource. Dette kan f.eks. være at vi snakker om at vi godt kan være venner selvom vi ikke taler samme sprog eller kommer fra den samme kultur, da vi hver især kan bidrage med noget forskelligt.

At tale med børnene om hvordan man er en god ven, og når der f.eks. opstår konflikter hjælper vi børnene til at lytte til hinandens synspunkter og prøve at forstå hinandens følelser.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Sprogindsats er vigtigt i arbejdet med børnene for den sociale og personlige udvikling, så de kan give udtryk for deres behov og følelser, forstå andre og omverden.

Vores pædagogiske mål for kommunikation og sprog er: At alle børn skal tilegne sig kommunikative færdigheder, og udvide deres ordforråd.

At alle børn skal støttes til at sætte ord på deres behov, følelser handlinger og hensigter.

At alle børn lærer at kommunikere på en anerkendende og hensynsfuld måde.

Dette understøtter personalet ved at:

At tilrettelægge læringsmiljøer og aktiviteter hvor der er fokus på sprog. at vi som voksne kommunikerer på en understøttende, inddragende og udfordrende måde. De gode sprog-understøttende samtaler er, hvor der tales med barnet og ikke til barnet. Dette gøres ved f.eks. at stille åbne spørgsmål samt hv spørgsmål i samtale med børnene.

At inddrage børnene til at lege med sproget gennem dialogisk læsning, sange, spil, rim og remser. I Krudtuglen har vi for nogle år siden været en del af Aabenraa Kommunes fokusområde ”Vi lærer sprog”, hvor alle grupper arbejder målbevidst med sprog. Dette gode arbejde har vi fortsat efter fokusområdet er ændret. Vi sprogtester alle 3-årige børn samt de kommende skolebørn efteråret inden de skal i skole. Sprogvurderingen er en screening af barnets evne til at skelne sproglyde, historiefortælling, sprogforståelse og de kommunikative kompetencer. Sprogvurderingen handler om at blive opmærksom på de børn, som ikke har et alderssvarende sprog og understøtte deres sproglige udvikling.

Hvis vi oplever at et barn har sproglige udfordringer har vi et rigtigt godt samarbejde med tale-hørerekonsulent fra PPR, som hvis nødvendigt laver et forløb med barnet.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Når kroppen bevæger sig, bevæges hjernen. Langt de fleste børn er naturligt fysisk aktive. Det er vigtigt i forhold til deres almene udvikling, at de bruger deres krop. Ligeledes er det vigtigt hvilken energi, vi kommer i børnene i løbet af dagen. Derfor skal vores måltidspolitik også ses i relation til dette tema. Vi opfordrer derfor konstant børnene til at gøre så mange ting, som muligt selv. Gå, kravle op og ned på stolen, tage tøj af og på, selv lægge bleen i affaldsspanden, dække borde osv., alt sammen dagligdags gøremål, der styrker børnenes fornemmelse for deres egen krops muligheder.

Børn oplever med hele kroppen og bruger alle deres sanser, når de bearbejder oplevelser. Krop, tanke og bevidsthed er tæt forbundne. Kroppen er i sig selv en tankevirksomhed; det lille barns krop fortæller, agerer, sanser og erkender 'Se, jeg kan'. Kroppens sansninger og erfaringer danner basis for at frembringe mening og betydning. Vi tager udgangspunkt i børnenes ståsted og udfordrer dem på det niveau, de er på ved for eksempel at tilbyde:

- Musik/dans/rytmik/yoga
- Drama
- Løbetur (også på løbetrykler)

- Cykler (både børnehavens, men hos os er børn også velkomne til at medbringe cykler hjemmefra)
- Boldspil/regellege
- Motoriske redskabslege
- Udflugter i naturen og i nærmiljøet
- Øve børnene i at tage deres tøj af og på
- Sansehave/bane
- Ugentlige timer i skolens gymnastiksal

Husets borde, stole, klatrestativ, gynger og legepladsen m.m. samt ture i naturen bruges af børnene til at udfordre deres grov motorik. Fysisk aktivitet er afgørende for knoglesundheden resten af livet, derfor bruger vi det udendørs rum og naturen, hvor muligheden for at lave vægtbærende aktiviteter, som løb, hop og kravle op og ned øges. Finmotorikken øves blandt andet når børnene maler, tegner, klipper, leger med modellervoks og kartoffelmel, perler, pastaskruer, bønner osv. og når de spiser.

Vi har sammen med forældrebestyrelsen valgt at indretningen og redskaberne på vores legeplads styrker motorikken.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Vi tager på ture ud i naturen for at sanse og opleve plante- og dyrelivet. På turene kan man få et kendskab til naturen, få åbnet sine sanser, man kan opleve årstiderne skifte og blive opmærksom på den jord, vi lever på.

Livet på legepladsen og i nærmiljøet kan også give naturoplevelser. Man kan finde insekter, plante blomsterløg og huske at "den dér blomst plantede jeg for længe siden". Børnene bliver opmærksomme på, at området/byen også rummer naturoplevelser og at naturen er noget, vi skal værne om.

Børnene er ikke styret af et behov for målrettet viden og information, men styret af lysten til at opleve og undersøge verden helt konkret. Det er pædagogernes ansvar at iscenesætte rammer, der kan fordre opmærksomhed, aktiv sansning, undersøgelser og eksperimenterne, så børnene kan udvikle og kvalificere deres lege, verden selv. Naturen fordrer rig mulighed for de fire elementer i den kropslig-sanssemæssige læring: iagttagelse, undersøge, eksperimenter og øve sig. Denne tilgang understøtter et børneperspektiv på science.

Aabenraa kommune har iværksat et projekt omhandlende " Børn i naturfaglige forankringsmiljøer, hvilket vi deltager i.

Vi har taget hul på teknologiforståelse i børnehøjde og bruger små børnestyret robotter kaldet Bee-Bots. Desuden bruger vi interaktive whiteboards samt Ipads med børnene.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Æstetiske læreprocesser

I den græske filosofi har ordet æstetik to betydninger: dels den kundskab, man får gennem sanser og følelser, dels læren om det skønne. I faglig pædagogisk betydning er en æstetisk oplevelse en oplevelse, som involverer følelser og sanser oplevet gennem kropsliggjort erfaringer og som står i modpol til kundskaber oplevet gennem tanker og forstand.

Via en æstetisk læreproces udtrykkes følelser og oplevelser, der ikke kan udtrykkes i det daglige talesprog.

Leg, rytmik, dans, maling, tegning, teater, historiefortælling er eksempler på æstetisk virksomhed. De voksne støtter børnene i deres æstetiske udtryk og udvikling; dette bla. ved at give dem kendskab til forskellige materialer, teknikker og redskaber, men også ved at give børnene rum og tid til at lade deres fantasi florere i deres lege. Alle børn bruger meget energi på at skabe sig selv. De forsøger at skabe meninger i de sociale relationer og den verden de befinder sig i. De æstetiske processer er med til at give børnene mulighed for, at lege med forskellige udtryk af sig selv; at fordybe sig i en leg eller i en aktivitet er en god mulighed for også at fordybe sig i sig selv og i andre. Vi præsenterer ligeledes børnene for andres æstetiske udtryk via bl.a. museumsbesøg, maleriudstillinger, teaterbesøg og ved at lytte til forskellige musikgenrer. Vores legetøj er indkøbt med henblik på at kunne anvendes til mange forskellig slags lege og bruges skabende, så børnene ikke fastlåses, men bruger deres fantasi. Legetøjet skal kunne bruges i fælleslege, så vi styrker fællesskabet. Vores legetøj er så vidt muligt lavet af naturmaterialer.

Vi arbejder med at vise børnene deres egne aftryk; vi hænger så vidt muligt billeder op af hverdagen i børnenes øjenhøjde og på væggene hænger kun børnenes værker. Vi har iPads, som børnene sammen med en voksen kan bruge.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi har de seneste år arbejdet med at etablere en evalueringsskultur. Vi har uddannet tre faglige fyrtårne, som i samarbejde med ledelsen skal være garanter for at sikre kvaliteten og arbejdet med evaluering.

Vi arbejder med at skabe en systematisk og lettilgængelig evalueringsskultur, der sikrer organisatorisk læring på baggrund af de pointer, som vi kommer frem til løbende. I dette arbejde er vi særligt opmærksomme på det enkelte barns perspektiv og børnemiljøet.

Vi har i fællesskab fundet en god skabelon til planlægning samt evaluering af vores læringsmiljøer. Vi holder fokus på at de faglige fyrtårne har mulighed for at erfaringsudveksle og at de styrkes i opgaveløsningen.

Vi har bedt forældrene i fællesbestyrelsen at forholde sig til vores læreplan og stille undrende spørgsmål, som vi i personalegruppen efterfølgende kan reflektere over.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

I det daglige bruger vi fotos, tegninger og fortællinger. Nogle hænges op og dokumenterer nogle af de forløb og aktiviteter, der har været iværksat, andet bliver lagt op i albums på Aula. Formålet er at læringen synliggøres og gøres til genstand for dialog, for eftertanke og fortolkning af både pædagoger, børn og forældre. På denne måde inddrages børn og forældre i evalueringen af læreplanen, en evaluering der skal forstås som refleksion og udforskning; en delt erfaring, som handler om at skabe ny forståelse, ny viden og nye veje, snarere end at måle forudbestemte mål eller bestemte normer for udviklingstrin.

For at følge børnenes trivsel har vi 10 personalemøder om året, hvor børnenes personlige, sociale, kropslige og kognitive liv og læring følges. Vi anvender her egne logbogsnotater til eget intern brug, samt kommunens trivselsskemaer. Det er vores fortællinger om barnet og miljøet i huset, vi anvender til tilrettelæggelse og refleksioner i vores arbejde.

Et barn, som får meget kritik,
lærer at fordømme.

Et barn, som oplever fjendtlighed,
lærer at slås.

Et barn, som gøres til grin,
udvikler generthed.

Et barn, som ustandselig oplever skam,
lærer at føle sig skyldig.

Et barn, som behandles med tolerance,
lærer tålmodighed.

Et barn, som får opmuntring,
lærer at tro på sig selv.

Et barn, som får ros,
lærer at anerkende.

Et barn, som bliver behandlet retfærdigt,
lærer retfærdighed.

Et barn, som accepteres og møder venskab,
lærer at finde kærlighed i verden.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

